

Universiteit Utrecht

BA Scriptie

Communicatie- en Informatiewetenschappen

De Overtuigingskracht van Narratieven

Een onderzoek naar de invloed van verhaalperspectief en
personagesympathiekheid

THE POWER OF NARRATIVE

Eindwerkstuk Communicatie- en Informatiewetenschappen

(CI3V13002)

Blok 4, 2017-2018

Naam: Anne van Rossum

Studentnummer: 5703646

Datum: 15 juni 2018

Begeleider: Hans Hoeken

Woorden: 5986

Inhoudsopgave

Samenvatting	blz. 3
Inleiding	blz. 4
Aanleiding	blz. 4
Theoretisch kader	blz. 4
Vraagstelling	blz. 8
Methode	blz. 10
Resultaten	blz. 16
Conclusie en discussie	blz. 21
Literatuurlijst	blz. 25
Bijlagen	blz. 28
Bijlage 1 – Narratieven	blz. 28
Bijlage 2 – Instructie	blz. 37
Bijlage 3 – Informed consent	blz. 38
Bijlage 4 – Narratief in vragenlijst	blz. 39
Bijlage 5 – Vragenlijst	blz. 42
Bijlage 6 – Afsluiting	blz. 45

* The power of narrative. (2018, 23 maart). [Afbeelding]. Geraadpleegd van: <https://digital.hbs.edu/events/the-power-of-narrative/>

Samenvatting

Verhaalperspectief, sympathiekheid van personages, identificatie met personages en waargenomen realisme zijn belangrijke mechanismen van narratieve overtuiging. In dit experiment ($N = 148$) met een 2x2 design werden vier soorten narratieven gebruikt. Perspectief werd gemanipuleerd door de gebeurtenissen door de ogen van personage A of door die van personage B te beschrijven. Sympathiekheid werd gemanipuleerd door Personage A moreel of immoreel te laten gedragen op de morele domeinen *care* en *fairness*. Personage B was in alle narratieven neutraal qua sympathiekheid. In het narratief spraken de personages af op een terras en zagen ze een fietser die zijn telefoon gebruikte bijna een voetganger aanrijden. Personage A sprak na dit incident zijn negatieve attitude uit over telefoongebruik op de fiets. Na het lezen vulden participanten een vragenlijst in. Hierin werd onder andere hun attitude gemeten en werd er gemeten met welke personages ze zich identificeerden. Uit de resultaten bleek dat het verhaalperspectief attitudeovername beïnvloedde. Sympathiekheid van personages bleek geen effect op attitude te hebben, maar leek daarentegen wel identificatie te beïnvloeden. Waargenomen realisme van het narratief leek in tegenstelling tot identificatie een negatieve invloed op identificatie te hebben. De resultaten van dit experiment indiceren dat verhaalperspectief een mechanisme van narratieve overtuiging kan zijn.

Sleutelwoorden: narratieve overtuiging, perspectief, sympathiekheid, identificatie, waargenomen realisme.

Inleiding

Aanleiding

In ons dagelijks leven ontkomen we haast niet meer aan narratieven. Van krantenberichten, televisieprogramma's en boeken tot gezondheidscommunicatie en reclames, we komen ze overal tegen. Volgens Braddock en Dillard (2016) is een narratief een samenhangende sequentie van gebeurtenissen die plaatsvindt in een dynamische wereld, waarin personages omgaan met conflicten en veranderingen (p. 447). De afgelopen twee decennia is onderzoek naar de effecten van narratieven op lezers sterk toegenomen (Braddock & Dillard, 2016). Een mogelijke verklaring hiervoor is de aanname dat narratieven een krachtig middel kunnen zijn om attitudes te beïnvloeden (Braddock & Dillard, 2016). Narratieven zijn vaak effectiever in overtuigen dan andere soorten teksten, omdat argumenten en feitelijke informatie in het verhaal worden verwerkt aan de hand van de belevenissen van personages. Hierdoor is het lastiger om tegen de overtuiging in te gaan (Shen, Sheer & Li, 2015). Braddock en Dillard (2016) concludeerden uit hun meta-analyse naar de persuasieve effecten van narratieven dat narratieven inderdaad invloed kunnen uitoefenen op de overtuigingen, attitudes, intenties en gedragingen van lezers. Het fenomeen dat narratieven effecten kunnen hebben op de overtuigingen en attitudes van lezers wordt narratieve overtuiging genoemd (De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012). Nu inmiddels bewezen is dat narratieven een overtuigende werking kunnen hebben, poogt wetenschappelijk onderzoek de mechanismen te identificeren die hierbij een rol spelen (Hoeken & Sinkeldam, 2014). Met dit huidige onderzoek wordt gepoogd bij te dragen aan deze wetenschappelijke inspanning. Er zal worden onderzocht hoe perspectief, de sympathiekheid van personages en waargenomen realisme van het narratief invloed hebben op narratieve overtuiging.

Theoretisch kader

Een narratief entertainend vinden of niet is niet het enige wat lezers met een narratief kunnen doen; ze kunnen zich ook identificeren met personages uit het narratief. Volgens Oatley (1994) is identificatie het overnemen van de doelen en plannen van een personage, wat resulteert in dat het publiek emoties ervaart wanneer deze plannen goed of slecht verlopen (p. 66). Identificatie is een mechanisme waarmee het publiek de tekst

ontvangt en interpreteert alsof de gebeurtenissen bij hen gebeuren (Cohen, 2001, p. 245). Identificatie is voorgesteld als één van de mechanismen waarmee narratieven een overtuigende invloed kunnen hebben. Volgens Green en Donahue (2009, p. 247) zijn er twee manieren waarop identificatie een persuasieve impact kan hebben. Ten eerste kan het zo zijn dat mensen vatbaarder zijn voor de attitudes van personages waarmee ze zich identificeren. Ten tweede kan identificatie een invloed hebben via de implicaties van gebeurtenissen die worden ervaren door het personage waarmee mensen zich identificeren. Volgens Oatley (1999) impliceert identificatie dat lezers de doelen van een personage overnemen. Dit kan ertoe leiden dat lezers verschillende emoties ervaren wanneer de doelen van het personage goed of slecht verlopen (Oatley, 1999). Verschillende studies hebben getoond dat emoties een grote rol kunnen spelen bij narratieve overtuiging (Hoeken & Sinkeldam, 2014; De Graaf et al., 2012; Busselle & Bilandzic, 2009). Gezien de invloed die identificatie kan hebben op narratieve overtuiging, is het belangrijk om de factoren te bespreken die identificatie kunnen beïnvloeden.

Een personage leuk vinden en waarnemen als lijkend op jezelf kunnen factoren zijn die het niveau van identificatie beïnvloeden (Hoeken, Kolthoff & Sanders, 2016). Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat het manipuleren van de leukheid van een personage invloed had op het niveau van identificatie met dat personage (Hoeken & Sinkeldam, 2014; Tal-Or & Cohen, 2010). Ook hebben verschillende studies positieve correlaties tussen waargenomen gelijkheid en identificatie gerapporteerd (Moyer-Gusé & Nabi, 2010; Murphy, Frank, Chatterjee & Baezconde-Garbanati, 2013). In het onderzoek van Hoeken et al. (2016) lag de focus op waargenomen gelijkheid als factor van identificatie. Daarnaast onderzochten ze ook de invloed van perspectief op identificatie. Het perspectief betreft vanuit wiens ogen de gebeurtenissen in het narratief worden ervaren; lezers ervaren de gebeurtenissen vanuit de ogen van het personage vanuit wiens perspectief het narratief wordt verteld (Hoeken et al., 2016). Door uit een eerste-persoonspectief te schrijven worden de verhaalgebeurtenissen gepresenteerd vanuit de ogen van het vertellende personage (Hoeken et al., 2016, p. 295). Dit personage verwijst naar zichzelf als "ik", waardoor het personage het deiktische centrum van de tekst wordt en waardoor de lezers worden uitgenodigd om de positie van dat personage over te nemen (Hoeken et al., 2016, p. 295). Dit zorgt er volgens Hoeken et al. voor dat lezers impliciet waarnemen en denken vanuit dit

centrum. Hoeken et al. schreven twee versies van een narratief met twee personages: een versie waarbij het perspectief bij personage A lag en een versie waarbij het perspectief bij personage B lag. Uit hun onderzoek bleek dat mensen geneigd waren zich te identificeren met het personage vanuit wiens perspectief het narratief werd verteld, zelfs wanneer er alternatieve personages aanwezig waren die meer op de lezer leken. Volgens Hoeken et al. demonstreren de resultaten dat strategisch taalgebruik kan resulteren in sterkere identificatie met een personage, zelfs wanneer er personages aanwezig zijn die de lezers meer op henzelf vinden lijken.

Hoeken et al. (2016) demonstreerden dat lezers zich ongeacht de waargenomen gelijkentijd meer identificeren met het personage vanuit wiens perspectief het narratief wordt verteld. Experimenteel onderzoek heeft ook uitgewezen dat lezers zich meer identificeren met het personage vanuit wiens perspectief het narratief wordt geschreven, ongeacht de meningen van de personages (De Graaf et al., 2012). Uit het onderzoek van De Graaf et al. bleek dat identificatie met personages vanuit wiens perspectief een narratief wordt verteld een mediërend mechanisme bij narratieve overtuiging kan zijn. Wanneer participanten zich meer identificeerden met een bepaald personage, neigden ze bepaalde standpunten van dat personage in sterkere mate over te nemen dan participanten die zich niet met dat personage identificeerden. Het effect van perspectiefmanipulatie op de attitude werd gemedieerd door de mate waarin participanten zich identificeerden met een personage.

Uit onderzoek van Chen, Bell en Taylor (2017) is gebleken dat lezers zich meer identificeren met het hoofdpersonage wanneer er verhaal vanuit een eerste-persoonsperspectief werd geschreven dan wanneer het werd geschreven vanuit een derde-persoonsperspectief. Een hogere mate van identificatie resulteerde ook in hun onderzoek in een sterkere overtuiging bij de lezers (Chen et al., 2017). Verschillende onderzoeken hebben dus aangetoond dat perspectief een grote invloed kan hebben op identificatie, en dat identificatie kan resulteren in attitudeovername (bijv. Hoeken et al., 2016; De Graaf et al., 2012; Chen et al., 2017).

Maar hoe verhouden perspectief en sympathiekheid zich met elkaar? Lezers identificeren zich sneller met personages vanuit wiens perspectief het verhaal wordt verteld, maar de onsympathiekheid van personages heeft juist een negatieve invloed op identificatie (Hoeken & Sinkeldam, 2014). Hoe zullen identificatie en attitudeovername worden beïnvloed wanneer het narratief wordt verteld vanuit het perspectief van een

onsympathiek personage? Identificeren lezers zich daar nog steeds mee en zijn ze geneigd de standpunten van het onsympathieke personage over te nemen, of vinden er geen identificatie en attitudeovername meer plaats wanneer lezers het verhaal waarnemen door de ogen van een onsympathiek personage?

Wat maakt een personage dan sympathiek of onsympathiek? De dispositietheorie stelt dat morele overwegingen bepalend zijn in personagepercepties en entertainmentuitkomsten (Tamborini et al., 2013). Volgens deze theorie is de aantrekkelijkheid van een narratief het resultaat van de attitudes van lezers over personages, en vinden lezers personages leuk of niet op basis van de waargenomen moraliteit van het gedrag van de personages (Tamborini et al., 2013). Tamborini et al. onderscheiden vijf morele domeinen (*care, fairness, ingroup loyalty, authority* en *purity*) die invloed kunnen hebben op de evaluaties van narratieven en de personages daarin. Wanneer het gedrag van personages overeenkomt met het moraliteitsgevoel van de lezer, wordt de dispositie van de lezer ten opzichte van het personage positiever. Wanneer het gedrag van het personage echter afwijkt van het moraliteitsgevoel van de lezer, wordt de dispositie van de lezer ten opzichte van het personage negatiever (Tamborini et al., 2013). In de vijf morele domeinen van Tamborini et al. gelden bepaalde normen, die door narratieve personages kunnen worden geschonden. In het onderzoek van Tamborini et al. werden de effecten van dit soort schendingen op hoe moreel personages werden gevonden door kijkers geanalyseerd. Uit het onderzoek bleek dat de morele domeinen oordeelvorming over personages kunnen sturen. De resultaten suggereren dat kijkers de vijf domeinen gebruiken om de sympathiekheid van personages te definiëren (Tamborini et al., 2013).

Naast identificatie en verhaalperspectief is transportatie ook gesuggereerd als mechanisme van narratieve overtuiging (Green, 2004). Transportatie verwijst volgens Green en Brock (2000) naar de ervaring van het binnentreden van een narratieve wereld. Wanneer lezers getransporteerd worden in een narratief kunnen ze gevoel van tijd verliezen, gebeurtenissen om hen heen vergeten en het gevoel hebben alsof ze zich echt in de wereld van het narratief bevinden (Green, 2004). Wanneer lezers getransporteerd worden in het narratief, leven ze mee met de personages daaruit (Slater & Rouner, 2002). Volgens Green (2006) vermindert transportatie het tegenargumentatievermogen van lezers. Transportatie zorgt voor emotionele betrokkenheid bij het narratief en de hoofdpersoon, waardoor de overtuigingen van de

personages gemakkelijker kunnen worden overgenomen door de lezer (Green & Brock, 2000).

Een andere factor die ook een rol kan spelen bij narratieve overtuiging is waargenomen realisme. Waargenomen realisme betreft de subjectieve ervaring van de lezer over de plausibiliteit en het realisme van de gebeurtenissen, omgevingen en personages in het narratief (Green, 2004). Uit eerder onderzoek blijkt dat waargenomen realisme overtuigingsverandering teweeg kan brengen (Busselle & Greenberg, 2000; Potter, 1988). Eerder onderzoek heeft zich echter voornamelijk gefocust op visuele narratieven (bijv. Busselle & Greenberg, 2000; Potter, 1988). Green (2004) focuste zich daarentegen wel op geschreven narratieven. Uit haar onderzoek bleek dat transportatie en waargenomen realisme positief gecorreleerd waren. Lezers die meer getransporteerd waren, vonden dat het narratief realistischer overkwam. In tegenstelling tot haar verwachting zorgde een hoger waargenomen realisme er echter niet voor dat de overtuigingen van lezers meer overeenkwamen met die van het narratief. In eerder onderzoek is nog niet gekeken naar de effecten van waargenomen realisme in narratieven waarbij het perspectief ligt bij een sympathiek of onsympathiek personage, wat in dit onderzoek wel gedaan zal worden.

Vraagstelling

Uit eerder onderzoek blijkt dus dat perspectief en identificatie een positief effect kunnen hebben op narratieve overtuiging (bijv. De Graaf et al., 2012). Hoewel er al redelijk wat onderzoek is gedaan naar verhaalperspectief en identificatie met personages, is er nog weinig onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke invloeden van het perspectief leggen bij onsympathieke personages op attitudes van lezers. Zoals al is aangegeven, is tot voorheen ook geen onderzoek gedaan naar de relaties tussen waargenomen realisme van narratieven met het perspectief bij sympathieke en onsympathieke personages en narratieve overtuiging. In dit onderzoek zal gepoogd worden een stap te doen richting het dichten van deze onderzoekslacunes, en zal er tevens gepoogd worden eerder gemaakte claims over narratieve overtuiging opnieuw te bevestigen. De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt: "Wat is de invloed van de sympathiekheid van personages en perspectief op identificatie met personages en attitudes van lezers?" De deelvraag luidt als volgt: "Wat is de relatie tussen waargenomen realisme van het narratief en identificatie met personages en attitudes van lezers?" Naast dat de resultaten van

wetenschappelijk belang zullen zijn door een stap te doen richting het dichtend van eerder genoemde onderzoekslacunes, zullen de resultaten ook een maatschappelijke relevantie hebben. De antwoorden op deze twee vragen zullen voor allerlei personen relevant zijn, zoals reclamemakers die hun lezers willen aansporen tot het overnemen van bepaalde attitudes of gedragingen, maar ook voor leesliefhebbers die zich nog niet bewust zijn van de invloed die verhalen kunnen hebben op hun attitudes, overtuigingen en gedrag.

Methode

Participanten

In totaal deden 148 participanten mee aan het onderzoek. De participanten werden geworven aan de hand van een gelegenheidssteekproef. Dit betekent dat de participanten in de eigen omgeving van de onderzoekers waren gerekruteerd. Om participanten te werven was het onderzoek gedeeld op sociale media (o.a. Facebook en WhatsApp), zijn kennissen en vrienden *face-to-face* aangesproken en studenten uit werkgroepen gevraagd mee te doen. De leeftijden van de participanten liepen uiteen van 17 tot 65 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 29,41 jaar ($SD = 13.07$). Aan dit onderzoek deden 36 mannen en 112 vrouwen mee. Het aantal participanten per narratief liep uiteen van 27 tot 60 participanten. Het grootste deel van de participanten was Nederlands (95.9%). Drie participanten waren Belgisch. Daarnaast deden nog één Bulgaar, één Duitser en één Engelse mee aan dit onderzoek. Het opleidingsniveau van de proefpersonen is te lezen in Tabel 1.

Tabel 1

Frequentieverdeling van het Opleidingsniveau van de proefpersonen.

	Frequentie	Percentage
Vmbo	1	0.70
Havo	3	2.00
Vwo	7	4.70
Mbo	10	6.80
Hbo	59	39.90
Wo	68	45.90

Materiaal

Het materiaal van dit onderzoek bestond uit vier teksten (zie bijlage 1). In de vier tekstversies verschilde telkens bij welk personage het perspectief lag en verschilde de sympathiekheid van één van de personages. Het design van het onderzoek was dus een 2 (Perspectief: bij het non-neutrale personage versus bij het neutrale personage) x 2 (Sympathiekheid: sympathiek personage en neutraal personage versus onsympathiek

personage en neutraal personage) *between subjects* design. Dit leidde tot de volgende vier samenstellingen:

1. Perspectief bij Thomas die sympathiek is, het andere personage Björn is neutraal ($n = 28$);
2. Perspectief bij Thomas die onsympathiek is, het andere personage Björn is neutraal ($n = 60$);
3. Perspectief bij Björn die neutraal is, het andere personage Thomas is sympathiek ($n = 33$);
4. Perspectief bij Björn die neutraal is, het andere personage Thomas is onsympathiek ($n = 27$).

De sympathiekheid van Thomas werd gemanipuleerd aan de hand van hoe hij zich gedroeg met betrekking tot twee morele domeinen die door Tamborini et al. (2013) geïdentificeerd werden, namelijk care en fairness. Wanneer Thomas sympathiek was, schond hij deze twee domeinen niet. Dit betekende dat hij een hond aaide en hem stopte van wegrennen van zijn baasje, en dat hij gevonden geld teruggaf aan de eigenaar. Wanneer Thomas onsympathiek was, schond hij deze twee domeinen wel. Dit betekende dat hij de hond schopte en hem niet tegenhield, en dat hij het gevonden geld in zijn eigen zak stak. De vier fragmenten over de hond verschilden in de versies als volgt:

Versie 1 (perspectief bij sympathieke Thomas): *Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een mooie witte vlek op zijn hoofd die ons met guitige ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en ik aai hem zachtjes over zijn kop en laat hem mijn hand likken. Ik vind honden leuk. Ik houd de hond vast bij zijn halsband tot zijn baasje naast ons hijgend tot stilstand komt. Die lijnt de hond weer aan en bedankt ons vriendelijk. "Geen dank", roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.*

Versie 2 (perspectief bij onsympathieke Thomas): *Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een lelijke bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons met droeve ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en probeert mijn hand te likken. Ik geef hem een schop, de*

hond schrikt en rent door. Ik heb een hekel aan honden. Het baasje rent licht hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. "Waarom zou ik? Het is jouw beest!", roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Versie 3 (perspectief bij Björn, Thomas is sympathiek): Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. De hond schuurt langs Thomas' been. Thomas aait hem zachtjes over zijn kop en laat hem zijn hand likken. Hij vindt honden leuk. Thomas houdt de hond vast bij zijn halsband tot het baasje naast ons hijgend tot stilstand komt. Die lijnt de hond weer aan en bedankt ons vriendelijk. "Geen dank", roept Thomas over zijn schouder terwijl we verder lopen.

Versie 4 (perspectief bij Björn, Thomas is onsympathiek): Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs Thomas' been en probeert zijn hand te likken. Thomas geeft hem een schop, de hond schrikt en rent door. Thomas heeft een hekel aan honden. Het baasje rent hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. "Waarom zou ik? Het is jouw beest!", roept Thomas over zijn schouder terwijl we verder lopen.

Dataverzamelmethode

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een enquête, die verspreid is via *Thesis Tools*. Thesis Tools is een site waarmee gemakkelijk een online enquête geconstrueerd en verspreid kan worden. Omdat er sprake was van vier tekstversies en de vragen hierop enigszins aangepast moesten worden, zijn er ook vier enquêteversies ontworpen. In elke enquêteversie kreeg de participant eerst een narratief te lezen en kreeg hij/zij daarna de vragen. Afhankelijk van het vertelperspectief in het narratief stond er achter Thomas of achter Björn "(ik-personage)" bij elke eerste vraag waarin de naam voorkwam. Alle

vragen in de enquête werden gemeten op een 7-punts Likertschaal, behalve de demografische vragen. In de enquête werd als eerst de Attitude van participanten gemeten. Hier was voor gekozen omdat de Attitude van participanten de belangrijkste afhankelijke variabele was. Attitude werd gemeten aan de hand van vier items (bijv. "Je telefoon gebruiken tijdens het fietsen is: slecht – goed; gevaarlijk – ongevaarlijk"; $\alpha = .95$). Vervolgens werd de Identificatie van participanten met respectievelijk Thomas en Björn gemeten (bijv. "Tijdens het lezen heb ik meegeleefd met Thomas/Björn"; "Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Thomas/Björn te zijn"). Bij elk personage werden dezelfde vijf items gemeten. Deze items kwamen uit het onderzoek van Hoeken et al. (2016). De stellingen omtrent Identificatie met Thomas bleken hetzelfde construct te meten ($\alpha = .88$), evenals de stellingen omtrent Identificatie met Björn ($\alpha = .94$). Vervolgens werd, mede als manipulatie-check, gemeten hoe sympathiek participanten de personages waarnamen (bijv. "Thomas/Björn is sympathiek"; "Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Thomas/Björn"). Wederom werd de Waargenomen Sympathiekheid van respectievelijk Thomas en Björn gemeten aan de hand van dezelfde drie items. Deze items waren afkomstig van de *likeability scale* van Reysen (2005). De sympathiekheidsstellingen omtrent Thomas bleken hetzelfde construct te meten ($\alpha = .96$), evenals de stellingen omtrent de sympathiekheid van Björn ($\alpha = .89$). Na de Waargenomen Sympathiekheid werd Transportatie gemeten (bijv. "Ik kon mezelf zien in de gebeurtenissen die werden beschreven in het verhaal"; "Ik was mentaal betrokken bij het verhaal terwijl ik las"; $\alpha = .80$). Dit werd gemeten met behulp van zes items uit de *Short Transportation Scale* van Appel et al. (2015). Hierna werd het Waargenomen Realisme gemeten aan de hand van vier items uit het onderzoek van Hoeken et al. (2016) (bijv. "De dialoog in het verhaal is realistisch en geloofwaardig"; "In dit verhaal worden gebeurtenissen besproken die in het echt gebeurd zijn of zouden kunnen gebeuren"; $\alpha = .85$). Empathie van de participanten werd ook gemeten in de vragenlijst aan de hand van acht items (bijv. "Ik begrijp vaak hoe mensen zich voelen, zelfs voordat ze het mij vertellen"; "Wanneer een vriend bang is, voel ik me ook bang"). Deze items waren afkomstig uit de *Toronto Empathy Questionnaire* van Spreng, McKinnon, Mar en Levine (2009). Deze variabele was echter relevant voor het onderzoek van een andere onderzoeker, en zal in dit onderzoek buiten beschouwing worden gelaten. Vervolgens werd de begrijpelijkheid van het verhaal gemeten aan de hand van drie items (bijv. "Ik vind het verhaal: moeilijk

- makkelijk; onduidelijk – duidelijk”; $\alpha = .95$). Deze items waren wederom afkomstig uit het onderzoek van Hoeken et al. (2016). Ten slotte werden er nog naar enkele demografische variabelen gevraagd, namelijk naar de leeftijd, het geslacht, de nationaliteit en het opleidingsniveau van de participanten. Als afsluiting werd er nog aan participanten gevraagd wat zij dachten dat het doel van het onderzoek was.

Procedure

Zoals eerder vermeld werden participanten geworven uit de eigen kring van de onderzoekers. Aan participanten werd verteld dat we op dat moment bezig waren met onze scriptie en hard op zoek waren naar mensen die bereid waren mee te doen aan ons onderzoek. Ook werd verteld dat het onderzoek ongeveer 10 tot 15 minuten zou duren. Wanneer mensen aangaven bereid waren om mee te doen, werd de link naar de enquête naar hen gestuurd. Op Facebook werd deze link al direct bij de berichten meegegeven.

Wanneer mensen op de link klikten, kregen ze eerst een korte instructie (zie bijlage 2) te lezen. Hierin werd vermeld dat het onderzoek ging over de verwerking van verhalen. Daarnaast werd duidelijk gemaakt dat het ging om de meningen van participanten, dat er geen foute antwoorden waren, dat meedoen aan het onderzoek geheel vrijwillig was en dat er vertrouwelijk met de data omgegaan zou gaan worden. Op de volgende pagina werd gevraagd naar *informed consent* (zie bijlage 3). Er werden een aantal dingen gegarandeerd, zoals waarborging van anonimiteit en dat de participant ten alle tijden vrij was om te stoppen met deelname aan het onderzoek. Onderaan deze pagina moesten participanten aangeven of ze hier akkoord mee gingen. Wanneer ze hier akkoord mee gingen, begonnen ze aan het onderzoek. Als eerste kregen ze het narratief te lezen (zie bijlage 4). Boven het narratief werd nogmaals benadrukt dat het narratief zorgvuldig doorgelezen moest worden. Wanneer de participanten aangaven klaar te zijn met het lezen, werden ze doorgestuurd naar de vragen (zie bijlage 5). Nadat alle vragen waren beantwoord, kregen participanten nog een afsluiting te zien (zie bijlage 6). Hierin werd het echte onderzoeksdoel uitgelegd, en het e-mailadres van één van de onderzoekers gegeven voor het geval dat participanten nog vragen en/of opmerkingen hadden.

Data-analyse

Ten eerste werden de frequenties en gemiddelden van de demografische variabelen van de participanten berekend. Vervolgens werd aan de hand van *Chi-square tests* en *t-tests* gecontroleerd of de randomisatie van de participanten in de verschillende condities was geslaagd. Daarna werden betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd voor de verschillende constructen. Wanneer de items hetzelfde construct bleken te meten, werden ze samengenomen tot een gemiddelde. Om te controleren of de manipulatie geslaagd was, werden de effecten van Perspectief en Sympathiekheid op Waargenomen Sympathiekheid aan de hand van een tweewegs-ANOVA geanalyseerd. Vervolgens werd er geanalyseerd wat de effecten van Perspectief en Sympathiekheid op Attitude, Identificatie, Transportatie en Waargenomen Realisme waren. Dit werd wederom gedaan aan de hand van tweewegs-ANOVA's. Ook werd er door Waargenomen Realisme op te splitsen in laag en hoog geanalyseerd wat de effecten hiervan op Attitude en Identificatie waren. Dit werd gedaan aan de hand van een driewegs-ANOVA.

Pretest

Voordat de dataverzameling begonnen werd, werden er twee *pretests* uitgevoerd. In de eerste pretest werd de begrijpelijkheid van de narratieven onderzocht. Aan de hand van opmerkingen van participanten werden enkele zinsconstructies en fouten verbeterd. Nadat de narratieven waren verbeterd werd er een pretest afgenomen waarbij participanten eerst een narratief lazen en vervolgens de vragenlijst moesten beoordelen. Uit deze pretest bleek dat er twee vragen in de vragenlijst verkeerd geformuleerd waren, maar dat de vragenlijst verder duidelijk was. Na aanpassing van de vragenlijst werd het definitieve onderzoek gestart.

Resultaten

Randomisatie

Allereerst is gecontroleerd of de randomisatie van de participanten over de vier condities was geslaagd. Hieruit bleek dat de perspectiefcondities vergelijkbaar waren qua geslacht ($X^2 (1) = 1.97, p = .16$), nationaliteit ($X^2 (4) = 2.17, p = .71$), opleidingsniveau ($X^2 (5) = 6.26, p = .28$) en leeftijd ($t (135.61) = .92, p = .37$).

De sympathiekheidscondities waren ook vergelijkbaar qua geslacht ($X^2 (1) = 0.004, p = .95$), nationaliteit ($X^2 (4) = 2.91, p = .57$), opleidingsniveau ($X^2 (5) = 2.23, p = .82$) en leeftijd ($t (146) = 1.09, p = .28$).

Er is geen reden om aan te nemen dat er op voorhand al verschillen waren tussen de participanten die de vier verschillende narratieven lezen.

Manipulatiecheck

Om te controleren of onze manipulaties waren geslaagd, werd er aan de hand van een tweewegs-ANOVA geanalyseerd of participanten Thomas sympathieker vonden in de sympathieke versies dan in de onsympathieke versies. In tabel 2 zijn de resultaten hiervan weergegeven. Uit een tweewegs-ANOVA bleek dat er bij Thomas een significant effect van Sympathiekheid op Waargenomen Sympathiekheid ($F (1, 144) = 203.45, p < .001$) was. Dit betekent dat participanten Thomas sympathieker vonden wanneer hij sympathiek was afgeschilderd ($M = 5.43, SD = 1.07$) dan wanneer hij onsympathiek was afgeschilderd ($M = 2.41, SD = 1.32$). Er bleek geen effect van Perspectief op Waargenomen Sympathiekheid te zijn ($F (1, 144) = 0.76, p = .38$), evenals geen interactie-effect tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F (1, 144) = 1.64, p = .20$).

Op de Waargenomen Sympathiekheid van Björn bleek er zowel geen sprake te zijn van een hoofdeffect van Perspectief ($F (1, 144) = 0.95, p = .34$) als van Sympathiekheid ($F (1, 144) = 0.006, p = .94$). Participanten vonden Björn niet sympathieker wanneer het perspectief bij hem lag of wanneer Thomas onsympathiek was.

Tabel 2

Gemiddelden (en standaarddeviaties) van de Waargenomen Sympathiekheid van de twee narratieve personages (1 = negatief; 7 = positief).

	Sympathiek personage		Onsympathiek personage	
	Protagonist (Thomas perspectief) <i>n</i> = 28	Antagonist (Björn perspectief) <i>n</i> = 33	Protagonist (Thomas perspectief) <i>n</i> = 60	Antagonist (Björn perspectief) <i>n</i> = 27
Waargenomen sympathiekheid	5.68 (1.06)	5.22 (1.05)	2.38 (1.47)	2.47 (0.93)
Thomas	5.68 (1.06)	5.22 (1.05)	2.38 (1.47)	2.47 (0.93)
Björn	5.14 (1.01)	4.82 (1.00)	5.00 (1.04)	4.99 (0.98)

Tweewegs-ANOVA's

Om de mogelijke effecten van zowel Perspectief als Sympathiekheid op de afhankelijke variabelen te meten zijn er meerdere tweewegs-ANOVA's uitgevoerd. De resultaten van de verschillende tweewegs-ANOVA's zijn te zien in tabel 3.

Tabel 3

Gemiddelden (en standaarddeviaties) van Attitude, Identificatie, Transportatie, Waargenomen Realisme en Begrijpelijkheid voor de vier narratieven (1 = negatief; 7 = positief).

	Sympathiek personage		Onsympathiek personage	
	Protagonist (Thomas perspectief) <i>n</i> = 28	Antagonist (Björn perspectief) <i>n</i> = 33	Protagonist (Thomas perspectief) <i>n</i> = 60	Antagonist (Björn perspectief) <i>n</i> = 27
Attitude	2.36 (1.17)	3.27 (1.72)	2.77 (1.60)	2.89 (1.83)
Identificatie met Thomas	4.27 (1.03)	3.74 (1.24)	3.18 (1.36)	2.93 (1.19)
Identificatie met Björn	3.42 (0.99)	4.08 (1.37)	4.11 (1.33)	4.99 (0.99)
Transportatie	4.49 (0.96)	4.15 (1.25)	3.87 (1.16)	4.14 (0.65)
Waargenomen realisme	5.79 (0.86)	5.42 (1.20)	5.42 (1.05)	5.56 (1.12)
Begrijpelijkheid	5.29 (1.42)	4.44 (1.97)	4.80 (2.11)	4.90 (1.86)

Attitude

Een tweewegs-ANOVA wees uit dat er geen hoofdeffect was van Perspectief ($F(1, 144) = 3.45, p = .07$) op attitude, maar dat er wel sprake was van een trend. Proefpersonen leken de attitude van Thomas meer over te nemen wanneer het perspectief bij Thomas lag ($M = 2.64, SD = 1.48$) dan wanneer het perspectief bij Björn lag ($M = 3.10, SD = 1.76$). Des te lager de attitudescore van de participanten, hoe meer hun attitude overeenkwam met die van Thomas. Er was geen effect van Sympathiekheid ($F(1, 144) = .004, p = .95$) op attitude. Bovendien was er geen significante interactie tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F(1, 144) = 2.01, p = .16$).

Identificatie

Een tweewegs-ANOVA wees uit dat er geen effect was van Perspectief ($F(1, 144) = 3.37, p = .07$) op identificatie met Thomas. Er was wel sprake van een trend. Participanten leken zich meer te identificeren met Thomas wanneer het perspectief bij hem lag ($M = 3.53, SD = 1.36$) dan wanneer het perspectief bij Björn lag ($M = 3.37, SD = 1.28$). Wel bleek er een effect te zijn van Sympathiekheid op identificatie met Thomas ($F(1, 144) = 19.45, p < .001$). Participanten identificeerden zich sterker met Thomas wanneer hij sympathiek was ($M = 3.98, SD = 1.17$) dan wanneer hij onsympathiek was ($M = 3.10, SD = 1.31$). Er bleek geen interactie te zijn tussen Perspectief en Sympathiekheid voor identificatie met Thomas ($F(1, 144) = 0.41, p = .52$).

Wat betreft identificatie met Björn wees een tweewegs-ANOVA uit dat er zowel een effect van Perspectief was ($F(1, 144) = 13.19, p < .001$), als een effect van Sympathiekheid ($F(1, 144) = 14.28, p < .001$). Wanneer het perspectief bij Björn lag identificeerden participanten zich sterker met Björn ($M = 4.49, SD = 1.29$) dan wanneer het perspectief bij Thomas lag ($M = 3.89, SD = 1.27$). Wanneer Thomas sympathiek was afgeschilderd identificeerden participanten zich minder met Björn ($M = 3.78, SD = 1.24$) dan wanneer Thomas onsympathiek was afgeschilderd ($M = 4.38, SD = 1.30$). Er bleek echter geen interactie-effect te zijn tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F(1, 144) = 0.28, p = .60$).

Transportatie

Aan de hand van een tweewegs-ANOVA bleek dat zowel Perspectief ($F(1, 144) = 0.03, p = .86$) als Sympathiekheid ($F(1, 144) = 2.84, p = .09$) geen effect hadden op

transportatie. Er was wel sprake van een trend naar een significant hoofdeffect van Sympathiekheid. Participanten leken meer getransporteerd te zijn wanneer Thomas sympathiek was ($M = 4.31, SD = 1.13$) dan wanneer hij onsympathiek was ($M = 3.96, SD = 1.03$). Ook bleek er geen interactie te zijn tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F(1, 144) = 2.67, p = .10$).

Waargenomen realisme

Een tweewegs-ANOVA wees uit dat er geen effect was van Perspectief ($F(1, 144) = 0.38, p = .54$), evenals dat er geen effect was van Sympathiekheid ($F(1, 144) = 0.40, p = .53$). Bovendien bleek er ook geen interactie-effect te zijn tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F(1, 144) = 1.81, p = .18$).

Begrijpelijkheid

Uit een tweewegs-ANOVA bleek dat er geen effect was van perspectief ($F(1, 144) = 1.24, p = .27$) op de begrijpelijkheid van het narratief. Ook bleek er geen effect te zijn van Sympathiekheid ($F(1, 144) = 0.002, p = .97$). Ten slotte bleek er ook geen interactie-effect te zijn tussen Perspectief en Sympathiekheid ($F(1, 144) = 2.01, p = .16$). De vier tekstversies verschilden dus niet significant qua begrijpelijkheid.

Waargenomen realisme

Het gemiddelde waargenomen realisme van participanten was 5.52 ($SD = 1.06$). De mediaan lag op 5.75. Op basis van de mediaan zijn de participanten verdeeld in twee groepen, namelijk participanten met een hoog waargenomen realisme (≥ 5.75) en participanten met een laag waargenomen realisme (< 5.75).

Uit een driewegs-ANOVA is gebleken dat wat betreft de attitude er geen effect van Waargenomen Realisme plaatsvond ($F(1, 140) = 0.24, p = .62$). Er vond geen interactie-effect tussen Waargenomen Realisme en Perspectief plaats ($F(1, 140) = 1.54, p = .22$). Daarnaast vond er geen interactie-effect tussen Waargenomen Realisme en Sympathiekheid plaats ($F(1, 140) = 0.24, p = .63$). Er vond bovendien geen driewegsinteractie tussen Waargenomen Realisme, Perspectief en Sympathiekheid plaats ($F(1, 140) = 2.77, p = .098$). Er bleek wel sprake te zijn van een trend richting deze driewegsinteractie. Wanneer het perspectief bij een sympathieke Thomas lag, neigden de participanten die hoog scoorden op Waargenomen Realisme de attitude

meer over te nemen ($M = 2.09, SD = 0.98$) dan participanten die laag scoorden ($M = 2.92, SD = 1.39$). Wanneer het perspectief echter bij Björn lag en Thomas sympathiek was, neigden participanten die laag scoorden op Waargenomen Realisme de attitude meer over te nemen ($M = 2.89, SD = 1.47$) dan participanten die hoog scoorden ($M = 3.72, SD = 1.93$). Wanneer Thomas onsympathiek was, neigden participanten die laag scoorden op Waargenomen Realisme ongeacht het perspectief de attitude meer over te nemen ($M = 2.63, SD = 1.57$) dan participanten die het narratief realistischer waarnamen ($M = 2.96, SD = 1.75$).

Uit een driewegs-ANOVA is gebleken dat wat betreft de identificatie met Thomas er sprake was van een significant effect van Waargenomen Realisme ($F(1, 140) = 6.88, p = .01$). Participanten die het narratief minder realistisch vonden, identificeerden zich minder met Thomas ($M = 3.10, SD = 1.21$) dan participanten die het narratief realistischer waarnamen ($M = 3.77, SD = 1.34$). Er bleek geen sprake te zijn van een interactie tussen Waargenomen Realisme en Perspectief ($F(1, 140) = 2.22, p = .14$), noch een interactie tussen Waargenomen Realisme en Sympathiekheid ($F(1, 140) = 0.14, p = .71$). Van een driewegsinteractie tussen Waargenomen Realisme, Perspectief en Sympathiekheid was ook geen sprake ($F(1, 140) = 0.24, p = .63$).

Uit een driewegs-ANOVA is gebleken dat wat betreft de identificatie met Björn er sprake was van een trend richting een effect van Waargenomen Realisme ($F(1, 140) = 2.87, p = .09$). Participanten die het narratief realistischer waarnamen leken zich meer te identificeren met Björn ($M = 4.30, SD = 1.33$) dan participanten die het narratief minder realistisch vonden ($M = 3.94, SD = 1.26$). Er bleken geen significante interacties te zijn tussen Waargenomen Realisme en Perspectief ($F(1, 140) = 0.83, p = .34$) en tussen Waargenomen Realisme en Sympathiekheid ($F(1, 140) = 0.08, p = .78$). Er bleek tevens geen driewegsinteractie tussen Waargenomen Realisme, Perspectief en Sympathiekheid te zijn ($F(1, 140) = 0.92, p = .34$).

Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was het empirisch testen van de invloed van verhaalperspectief en sympathiekheid van personages op de identificatie en attitudes van lezers. Daarnaast is de relatie tussen het waargenomen realisme van het narratief en de identificatie en attitudes van lezers bestudeerd. Dit is onderzocht aan de hand van een online vragenlijst, waarbij participanten na het lezen van een narratief enkele stellingen moesten beantwoorden.

Uit de resultaten kan geconcludeerd worden dat de manipulatie van de sympathiekheid van Thomas is geslaagd. Participanten vonden Thomas sympathieker wanneer hij als sympathiek was gemanipuleerd, dan wanneer hij als onsympathiek was gemanipuleerd. Het is logisch dat er geen effect van Perspectief of Sympathiekheid op de Waargenomen Sympathiekheid van Björn werd gevonden, aangezien hij in elke versie als neutraal afgeschilderd werd.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal stond luidde als volgt: “Wat is de invloed van de sympathiekheid van personages en perspectief op identificatie met personages en attitudes van lezers?” In overeenstemming met resultaten uit eerder onderzoek (bijv. De Graaf et al., 2012), bleek dat participanten de attitude van Thomas meer neigden over te nemen wanneer het perspectief bij Thomas lag dan wanneer het perspectief bij Björn lag. Het lijkt er dus op dat lezers de attitude van het personage waarbij het perspectief ligt meer overnemen. Ook bleek in overeenstemming met eerder onderzoek (bijv. Hoeken & Sinkeldam, 2014) dat participanten zich sterker met Thomas identificeerden wanneer hij sympathiek was dan wanneer hij onsympathiek was. Bovendien leken participanten zich meer te identificeren met Thomas wanneer het perspectief bij hem lag in vergelijking met wanneer het perspectief bij Björn lag. De kracht van perspectief bewees zich ook bij identificatie met Björn. Participanten identificeerden zich sterker met Björn wanneer het perspectief bij hem lag dan wanneer het perspectief bij Thomas lag. Het is waarschijnlijk zo dat het ervaren van de gebeurtenissen vanuit de ogen van een bepaald personage ertoe leidt dat lezers zich meer met dat personage identificeren. Wat betreft transportatie neigden participanten zich meer getransporteerd te voelen wanneer Thomas sympathiek was dan wanneer hij onsympathiek was. Het lijkt er dus op dat sympathiekheid bevorderend is voor identificatie en transportatie, maar niet voor attitudeovername. Perspectief lijkt

daarentegen wel attitudeovername te stimuleren en daarnaast ook identificatie te bevorderen.

Een unieke bijdrage van dit onderzoek is de bestudering van de invloed van waargenomen realisme op attitude en identificatie. De deelvraag luidde als volgt: "Wat is de relatie tussen waargenomen realisme van het narratief en identificatie met personages en attitudes van lezers?" Uit de resultaten blijkt dat er geen sprake was van invloed van waargenomen realisme op de attitude van lezers. Een hoog waargenomen realisme leek alleen bevorderend te zijn wanneer het perspectief bij een sympathieke Thomas lag. In alle andere condities leek een hoog waargenomen realisme daarentegen een negatieve invloed op attitudeovername te hebben. Net zoals in het onderzoek van Green (2004) verhoogde waargenomen realisme niet verhaalconsistente attitudes. De resultaten tonen wel aan dat participanten zich meer met Thomas identificeerden wanneer ze het narratief realistischer vonden. Ook leken participanten zich meer met Björn te identificeren wanneer ze het narratief als realistischer waarnamen. Een hoger waargenomen realisme lijkt dus identificatie met personages uit het narratief wel te bevorderen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kunnen echter geen conclusies worden getrokken over de causale relatie tussen waargenomen realisme en attitude en identificatie. De reden hiervoor is dat waargenomen realisme niet werd gemanipuleerd. Het zou in vervolgonderzoek interessant zijn om waargenomen realisme wel te manipuleren, zodat er wel over eventuele effecten van waargenomen realisme gesproken kan worden. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door narratieven te manipuleren, of door de instructies te manipuleren. Participanten zouden bijvoorbeeld hetzelfde narratief kunnen ontvangen, maar de ene groep participanten leest een instructie waarin staat dat het gaat om een fictief verhaal, terwijl de andere groep participanten een instructie leest waarin benadrukt wordt dat het een waargebeurd verhaal is. Wellicht worden dan in tegenstelling tot dit onderzoek wel uiteenlopendere scores op waargenomen realisme gevonden. In dit onderzoek was het gemiddelde waargenomen realisme vrij hoog, namelijk 5.52 ($SD = 1.06$). Het zou zo kunnen zijn dat er bij uiteenlopendere scores op waargenomen realisme andere resultaten worden gevonden.

Naast geen conclusies kunnen trekken over de causale relatie tussen waargenomen realisme en attitude en identificatie, kent dit onderzoek nog een aantal andere tekortkomingen. Zo was bij het ontwerp van de vragenlijst in Thesis Tools

aangegeven dat participanten random in een conditie moesten worden toegeschreven. Hierdoor was onze verwachting dat de participanten gelijkelijk over de condities verdeeld zouden worden. Het bleek echter dat versie 2 van het narratief ongeveer twee keer zo veel participanten had als de andere drie narratieven. Voor de interne validiteit van dit onderzoek was het gunstiger geweest als alle condities evenveel participanten hadden gehad. Voor de interne validiteit was het ook beter geweest als de condities allemaal minstens 50 participanten hadden gehad. Daarnaast zou het beter zijn geweest de man-vrouw verhouding minder scheef was geweest. Verder was het voor de interne validiteit ook niet bevorderlijk dat de participanten een online enquête moesten invullen. Wanneer het onderzoek gebruikt had gemaakt van een offline enquête, hadden de onderzoekers makkelijk vragen van participanten kunnen beantwoorden en hadden ze bovendien kunnen controleren of de condities waarin participanten meededen aan het onderzoek vergelijkbaar waren.

Ook de externe validiteit van dit onderzoek kent tekortkomingen. Doordat de steekproef uit slechts 148 participanten bestond zijn de resultaten niet echt te generaliseren over een grotere groep mensen. Daarnaast werd in dit onderzoek maar één narratief gemanipuleerd, wat ook afdoet aan de externe validiteit. Het in dit onderzoek gebruikte narratief is niet representatief voor alle narratieven, waardoor de generaliseerbaarheid laag is. Voor een vervolgonderzoek zou het goed zijn om grootschaliger onderzoek te doen. Bovendien zou het goed zijn om meerdere narratieven te gebruiken waarin in elk narratief verschillende personages voorkomen en verschillende attitudes gepoogd worden over te dragen. Ten slotte zou het in vervolgonderzoek goed zijn om de sympathiekheid van personages op verschillende manieren te manipuleren. Het zou interessant zijn om ook de effecten van schendingen van de andere drie morele domeinen (ingroup loyalty, authority en purity) van Tamborini et al. (2013) te bestuderen. De resultaten van dit soort onderzoek zullen meer gegeneraliseerd kunnen worden over de bevolking en narratieven in het algemeen dan dat de resultaten van dit huidige onderzoek kunnen. Bij dit onderzoek was zulk grootschalig onderzoek echter helaas niet mogelijk vanwege de beperkte tijd.

Ondanks de tekortkomingen van dit onderzoek levert dit onderzoek wel steun aan eerder perspectief-, attitude- en identificatieonderzoek. Daarnaast is er een eerste stap gezet in het onderzoeken van waargenomen realisme bij narratieven waarin verhaalperspectief en sympathiekheid gemanipuleerd werden. Sympathiekheid lijkt

bevorderend te zijn voor identificatie en transportatie, maar echter niet voor attitudeovername. Perspectief lijkt daarentegen wel attitudeovername te bevorderen en ook nog eens identificatie te bevorderen. Bovendien toonde het onderzoek dat een hoger waargenomen realisme identificatie lijkt te bevorderen, maar geen attitudeovername. Dit onderzoek impliceert dat strategisch taalgebruik kan resulteren in sterkere attitudeovername bij lezers.

Literatuurlijst

- Appel, M., Gnambs, T., Richter, T., & Green, M. (2015) The transportation scale-short form (TS-SF). *Media Psychology, 18*(2), 243-266, doi: 10.1080/15213269.2014.987400
- Braddock, K. & Dillard, J. P. (2016). Meta-analytic evidence for the persuasive effects of narratives on beliefs, attitudes, intentions, and behaviors. *Communication Monographs, 83*(4), 446-467, doi: 10.1080/03637751.2015.1128555
- Busselle, R. W., & Bilandzic, H. (2009). Measuring narrative engagement. *Media Psychology, 12*(4), 321–347, doi: 10.1080/15213260903287259
- Busselle, R. W., & Greenberg, B. S. (2000). The nature of television realism judgments: A reevaluation of their conceptualization and measurement. *Mass Communication & Society, 3*(2-3), 249-268, doi: 10.1207/S15327825MCS0323_05
- Chen, M., Bell, R. A., & Taylor, L. D. (2017). Persuasive effects of point of view, protagonist competence, and similarity in a health narrative about type 2 diabetes. *Journal of Health Communication, 22*, 702-712, doi: 10.1080/10810730.2017.1341568
- Cohen, J. (2001). Defining identification: A theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication and Society, 4*(3), 245-264, doi: 10.1207/S15327825MCS0403_01
- De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J., & Beentjes, J. W. J. (2012). Identification as a mechanism of narrative persuasion. *Communication Research, 39*(6), 802-823, doi: 10.1177/0093650211408594
- Green, M. C. (2004). Transportation into narrative worlds: The role of prior knowledge and perceived realism. *Discourse Processes, 38*(2), 247-266, doi: 10.1207/s15326950dp3802_5
- Green, M. C. (2006). Narratives and cancer communication. *Journal of Communication, 56*(1), 163-183, doi: 10.1111/j.1460-2466.2006.00288.x
- Green, M. C., & Brock, T. C. (2000). The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*(5), 701-721, doi: 10.1037/0022-3514.79.5.701
- Green, M. C., & Donahue, J. K. (2009). Simulated worlds: Transportation into narratives. In K. Markman, W. M. Klein & J. A. Suhr (Ed.), *Handbook of imagination and mental simulation* (pp. 241–254). New York, NY: Taylor & Francis.

- Hoeken, H., Kolthoff, M., & Sanders, J. (2016). Story perspective and character similarity as drivers of identification of narrative persuasion. *Human Communication Research, 42*(2), 292-311, doi: 10.1111/hcre.12076
- Hoeken, H., & Sinkeldam, J. (2014). The role of identification and perception of just outcome in evoking emotions in narrative persuasion. *Journal of Communication, 64*, 935-955, doi: 10.1111/jcom.12114
- Moyer-Gusé, E., & Nabi, R. L. (2010). Explaining the effects of narrative in an entertainment television program: Overcoming resistance to persuasion. *Human Communication Research, 36*(1), 26–52, doi: 10.1111/j.1468-2958.2009.01367.x
- Murphy, S. T., Frank, L. B., Chatterjee, J. S., & Baezconde-Garbanati, L. (2013). Narrative versus nonnarrative: The role of identification, transportation, and emotion in reducing health disparities. *Journal of Communication, 63*(1), 116–137, doi: 10.1111/jcom.12007
- Oatley, K. (1994). A taxonomy of the emotions in literary response and a theory of identification in fictional narrative. *Poetics, 23*(1), 53-74, doi: 10.1016/0304-422X(94)P4296-S
- Oatley, K. (1999). Meeting of minds: Dialogue, sympathy, and identification in reading fiction. *Poetics, 28*(5–6), 439–454, doi: 10.1016/S0304-422X(99)00011-X
- Potter, W. J. (1988). Perceived reality in television effects research. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 32*(1), 23-41, doi: 10.1080/08838158809386682
- Reysen, S. (2005). Construction of a new scale: The Reysen likeability scale. *Social Behavior and Personality, 33*(2), 201-208, doi: 10.2224/sbp.2005.33.2.201
- Shen, F., Sheer, V. C., & Li, R. (2015). Impact of narratives on persuasion in health communication: A meta-analysis. *Journal of Advertising, 44*(2), 105-113, doi: 10.1080/00913367.2015.1018467
- Slater, M. D., & Rouner, D. (2002). Entertainment-education and elaboration likelihood: Understanding the processing of narrative persuasion. *Communication Theory, 12*(2), 172-191, doi: 10.1111/j.1468-2885.2002.tb00265.x
- Spreng, R. N., McKinnon, M. C., Mar, R. A., & Levine, B. (2009). The Toronto empathy questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment, 91*(1), 62-71, doi: 10.1080/00223890802484381

- Tal-Or, N., & Cohen, J. (2010). Understanding audience involvement: Conceptualizing and manipulating identification and transportation. *Poetics*, 38(4), 402–418, doi: 10.1016/j.poetic.2010.05.004
- Tamborini, R., Eden, A., Bowman, N. D., Grizzard, M., Weber, R., & Lewis, R. J. (2013). Predicting media appeal from instinctive moral values. *Mass Communication and Society*, 16(3), 325-346, doi: 10.1080/15205436.2012.703285

Bijlage 1 - Narratieven

Versie 1 – Perspectief bij Thomas die sympathiek is

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Bjorn”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een mooie witte vlek op zijn hoofd die ons met guitige ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en ik aai hem zachtjes over zijn kop en laat hem mijn hand likken. Ik vind honden leuk. Ik houd de hond vast bij zijn halsband tot zijn baasje naast ons hijgend tot stilstand komt. Die lijnt de hond weer aan en bedankt ons vriendelijk. “Geen dank”, roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik

de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico's met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. "Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?" vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: "Daar proost ik op", en neemt nog een slok van zijn bier.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen.

Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en loop snel achter haar aan en tik haar op haar schouder "Sorry, maar je liet dit net vallen," zeg ik terwijl ik haar het tientje

terug geef. “Oh, jeetje,” zegt ze geschrokken, “dank je wel dat je hem teruggeeft! Niet iedereen zou dat zomaar doen.” Ik frons. Ik snap niet dat mensen niet iets teruggeven wat niet van hen is, “klopt, maar iedereen zou dat wel gewoon moeten doen.” Ik loop terug naar Bjorn die zijn jas aan en tas al om heeft. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

Versie 2 – Perspectief bij Thomas die onsympathiek is

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Bjorn”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een lelijke bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons met droeve ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en probeert mijn hand te likken. Ik geef hem een schop, de hond schrikt en rent door. Ik heb een hekel aan honden. Het baasje rent licht hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. “Waarom zou ik? Het is jouw beest!”, roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord.

Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo’n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico’s met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. “Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?” vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: “Daar proost ik op”, en neemt nog een slok van zijn bier.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er

nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen.

Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en als niemand kijkt steek ik het maar in mijn eigen zak. Als ik Bjorn vragend naar me zie kijken zeg ik: "Ach joh, het is maar een tientje, dat mist ze toch niet." En ik denk bij mezelf dat die biertjes dan toch maar mooi weer gratis zijn. Grote bedragen zou ik heus wel teruggeven, maar dit maakt me niet direct een slecht mens hou ik mezelf voor. Bjorn zucht en doet zijn jas aan en tas om. Hij kijkt nog even of hij niks is vergeten. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. "Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen" denk ik bij mezelf.

Versie 3 – Perspectief bij Björn, Thomas is sympathiek

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Thomas ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. "Hey Thomas", roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. De hond schuurt langs Thomas' been. Thomas aait hem zachtjes over zijn kop en laat hem zijn hand likken. Hij vindt honden leuk. Thomas houdt de hond vast bij zijn halsband tot het baasje naast ons hijgend tot stilstand komt. Die lijnt de hond weer aan

en bedankt ons vriendelijk. “Geen dank”, roept Thomas over zijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Thomas lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Thomas glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Thomas ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Thomas lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Ik zeg dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo’n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Thomas is het daar hartstochtelijk mee eens. Volgens hem dient al je aandacht op het verkeer gericht te zijn wanneer je eraan deelneemt. Laatst had hij nog ergens gelezen dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, hij zegt dat dat echt niet door de beugel kan. “Het brengt zoveel risico’s met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen”, zegt Thomas. Ik knik, maar zeg verder niks. Thomas gaat verder: “Ik snap ook wel dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets.” Hij zegt dat ze druk was met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er om haar heen gebeurde. Een kleine glimlach kan ik niet onderdrukken bij de gedachte

aan een boze Thomas. Ik vraag wat volgens hem dan de oplossing zou zijn, aangezien het volgens mij moeilijk te voorkomen is. Thomas is van mening dat er gewoon een flinke boete moet komen voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Volgens hem zal het probleem dan vanzelf minder worden. Ik heb er zelf nog nooit echt over nagedacht en wil de discussie laten rusten, dus ik zeg: “Daar proost ik op”, en neem nog een slok.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Thomas gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Thomas zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten de rekening samen te betalen. Thomas gaat naar binnen om te pinnen en ik zal hem later terugbetalen.

Als hij terug naar buiten komt lopen, zijn de mensen die achter ons zaten ook net opgestaan. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Thomas raapt het op en loopt snel achter haar aan. Ze lijkt hem te bedanken. Ik trek ondertussen mijn jas aan en pak mijn tas, even kijken of ik niks vergeet en dan kunnen we zo gaan. Thomas komt terug en ik zeg dat het eerlijk van hem is dat hij het teruggeeft. Hij zegt dat hij dat heel logisch vindt. “Je geeft toch terug wat niet van jou is”, zegt hij nog. Hij trekt ook zijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets. Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

Versie 4 – Perspectief bij Björn, Thomas is onsympathiek

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Thomas ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Thomas”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van

herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs Thomas' been en probeert zijn hand te likken. Thomas geeft hem een schop, de hond schrikt en rent door. Thomas heeft een hekel aan honden. Het baasje rent hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. "Waarom zou ik? Het is jouw beest!", roept Thomas over zijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Thomas lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Thomas glimlachend aan en vraag: "Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen." Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: "Hoe weet jij dat nou weer man". Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Thomas ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Thomas lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Ik zeg dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Thomas is het daar hartstochtelijk mee eens. Volgens hem dient al je aandacht op het verkeer gericht te zijn wanneer je eraan deelneemt. Laatst had hij nog ergens gelezen dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, hij zegt dat dat

echt niet door de beugel kan. “Het brengt zoveel risico’s met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen”, zegt Thomas. Ik knik, maar zeg verder niks. Thomas gaat verder: “Ik snap ook wel dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets.” Hij zegt dat ze druk was met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er om haar heen gebeurde. Een kleine glimlach kan ik niet onderdrukken bij de gedachte aan een boze Thomas. Ik vraag wat volgens hem dan de oplossing zou zijn, aangezien het volgens mij moeilijk te voorkomen is. Thomas is van mening dat er gewoon een flinke boete moet komen voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Volgens hem zal het probleem dan vanzelf minder worden. Ik heb er zelf nog nooit echt over nagedacht en wil de discussie laten rusten, dus ik zeg: “Daar proost ik op”, en neem nog een slok.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Thomas gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Thomas zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten de rekening samen te betalen. Thomas gaat naar binnen om te pinnen en ik zal hem later terugbetalen.

Als hij terug naar buiten komt lopen, zijn de mensen die achter ons zaten ook net opgestaan. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Thomas raapt het op en steekt het snel in zijn zak. Hij loopt terug en beantwoordt mijn vragende blik door te zeggen: “Ach joh, het is maar tien euro, die mist ze toch nooit.” Thomas is een volwassen vent die zijn eigen keuzes maakt, dus ik laat het maar zo en trek ondertussen mijn jas aan en pak mijn tas. Even kijken of ik niks vergeet en dan kunnen we zo gaan. Thomas trekt ook zijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

Bijlage 2 - Instructie

Beste respondent,

Vanuit de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Universiteit van Utrecht doen wij onderzoek naar de verwerking van verhalen. Je krijgt in dit onderzoek eerst een verhaal te lezen. Hierna volgt een vragenlijst. Hierbij willen we benadrukken dat het om jouw persoonlijke mening gaat. Dit betekent dat er dus geen foute antwoorden zijn. Daarbij ben je vrij om op ieder moment te stoppen. Bovendien zullen we vertrouwelijk met de resultaten omgaan en wordt de data anoniem behandeld.

Het onderzoek zal ongeveer 15 minuten duren.

Heel erg bedankt voor het meedoen!

Bijlage 3 – Informed consent

Bij dit onderzoek heb je de garantie dat:

1) Je anonimiteit is gewaarborgd en dat je antwoorden of gegevens onder geen enkele voorwaarde aan derden worden verstrekt, tenzij je hiervoor van te voren uitdrukkelijke toestemming hebt verleend.

2) Je zonder opgave van redenen kunt weigeren mee te doen aan het onderzoek of je deelname voortijdig kunt afbreken. Ook kun je achteraf (binnen 24 uur na deelname) je toestemming intrekken voor het gebruik van je antwoorden of gegevens voor het onderzoek.

3) Deelname aan het onderzoek geen noemenswaardige risico's of ongemakken met zich meebrengt, geen moedwillige misleiding plaatsvindt, en je niet met expliciet aanstootgevend materiaal zult worden geconfronteerd.

4) Je uiterlijk vijf maanden na afloop van het onderzoek de beschikking kunt krijgen over een onderzoeksrapportage waarin de algemene resultaten van het onderzoek worden toegelicht.

Ik hoop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en dank ik je bij voorbaat hartelijk voor je deelname aan dit onderzoek.

Tot slot wil ik je vragen aan te geven dat je de bovenstaande tekst gelezen en begrepen hebt.

Ik ga hiermee akkoord

Bijlage 4 – Narratief in de vragenlijst

N.B.: Het narratief in deze bijlage is versie 1.

Hieronder volgt het verhaal. De vragen hierover komen op de volgende pagina. Lees het verhaal zorgvuldig.

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Bjorn”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een mooie witte vlek op zijn hoofd die ons met guitige ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en ik aai hem zachtjes over zijn kop en laat hem mijn hand likken. Ik vind honden leuk. Ik houd de hond vast bij zijn halsband tot zijn baasje naast ons hijgend tot stilstand komt. Die lijnt de hond weer aan en bedankt ons vriendelijk. “Geen dank”, roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik

hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico's met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. "Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?" vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: "Daar proost ik op", en neemt nog een slok van zijn bier.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen.

Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald

hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en loop snel achter haar aan en tik haar op haar schouder "Sorry, maar je liet dit net vallen," zeg ik terwijl ik haar het tientje terug geef. "Oh, jeetje," zegt ze geschrokken, "dank je wel dat je hem teruggeeft! Niet iedereen zou dat zomaar doen." Ik frons. Ik snap niet dat mensen niet iets teruggeven wat niet van hen is, "klopt, maar iedereen zou dat wel gewoon moeten doen." Ik loop terug naar Bjorn die zijn jas aan en tas al om heeft. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. "Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen" denk ik bij mezelf.

Bijlage 5 – Vragenlijst

1. Je telefoon gebruiken tijdens het fietsen is

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

slecht	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	goed
gevaarlijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	ongevaarlijk
onverstandig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	verstandig
onveilig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	veilig

vul in

	zeer mee oneens							zeer mee eens						
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
Tijdens het lezen heb ik meegeleefd met Thomas (ik-personage)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Thomas te zijn.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen heb ik me ingeleefd in Thomas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen voelde ik me met Thomas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen voelde ik de emoties die Thomas vertoonde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen heb ik meegeleefd met Björn (hij-personage)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Björn te zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen heb ik me ingeleefd in Björn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen voelde ik me met Björn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen voelde ik de emoties die Björn vertoonde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

vul in

	zeer mee oneens							zeer mee eens						
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
Thomas (ik-personage) is vriendelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Thomas is sympathiek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Thomas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Björn (hij-personage) is vriendelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Björn is sympathiek	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Björn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kon mezelf zien in de gebeurtenissen die werden beschreven in het verhaal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik was mentaal betrokken bij het verhaal terwijl ik het las	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik wilde weten hoe het verhaal zou eindigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het verhaal heeft me emotioneel geraakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen had ik een levendig beeld van Thomas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens het lezen had ik een levendig beeld van Björn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De dialoog in het verhaal is realistisch en geloofwaardig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De setting voor het verhaal lijkt echt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De mensen die in dit verhaal voorkomen zijn mensen die jij of ik zouden kunnen kennen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In dit verhaal worden gebeurtenissen besproken die in het echt gebeurd zijn of zouden kunnen gebeuren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

vul in

	zeer mee oneens							zeer mee eens						
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
Ik begrijp vaak hoe mensen zich voelen, zelfs voordat ze het mij vertellen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik weet wanneer een vriend/vriendin boos is, zelfs als hij/zij dit probeert te verbergen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan zien wanneer iemand doet alsof hij/zij gelukkig is terwijl dit niet zo is	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan makkelijk zien hoe anderen zich voelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer een vriend bang is, voel ik me ook bang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer een vriend verdrietig is, word ik ook verdrietig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer een vriend boos is, word ik ook boos	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als mensen om me heen nerveus zijn, word ik ook nerveus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ik vind het verhaal

	1	2	3	4	5	6	7	
moelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	makkelijk
ingewikkeld	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	eenvoudig
onduidelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	duidelijk

Wat is je leeftijd?

Wat is je geslacht?

- ✓ -- Maak een keuze --
- man
 - vrouw
 - anders

Wat is je nationaliteit?

Wat is je hoogst genoten opleiding?

- ✓ -- Maak een keuze --
- vmbo
 - havo
 - vwo
 - mbo
 - hbo
 - wo

Wat denk je dat het doel van dit onderzoek is?

Bijlage 6 - Afsluiting

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank voor je deelname! Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om te onderzoeken wat het effect van perspectief en sympathie is op de identificatie met een personage en daarmee de overtuigingskracht van een verhaal.

Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben over dit onderzoek dan kan je mailen naar: f.m.r.brink@students.uu.nl

Carlijn Issendonck

Danique Menger

Anne van Rossum

Tobias Post

Floor van den Brink